

El plebiscit de la 'normalització'

Ieltsin i els demòcrates promouen el no. El no al PCUS, a Gorbtxov i a la dictadura. Tots els conservadors s'han unit al voltant de Gorbtxov a favor del sí. El sí a les essències soviètiques, al socialisme i contra la democràcia burgesa.

El referèndum del 17 de març a la Unió Soviètica amenaça de convertir-se en un plebiscit. En una mena d'aixecament d'acta del cadàver de l'etapa liberal de la *perestroika*. El que es perfila més enllà de les urnes és una mena de transició "normalitzada" que serà incapaç d'evitar els sobressalts. Tot i que la pregunta que es posarà a votació el dia 17 demana al ciutadà un sí o un no a una nova estructura federal de l'URSS —una URSS que continua sent socialista i soviètica— la polarització social i política està desnaturalitzant el sentit inicial de la consulta. I així els soviètics es trobaran amb la disjuntiva de votar per la dictadura o per la democràcia; pel socialisme o pel capitalisme; per Gorbtxov o per Ieltsin.

Els primers sondejos que s'han publicat indiquen fins a quin punt la societat soviètica s'aferra a rallò que té, allò dolent però conegut, i rebutja les innovacions després de cinc anys de frustracions: segons l'Institut de l'Opinió Pública, un organisme gens sospitós d'estar manipulat per l'aparell del PCUS, un 68 per 100 dels votants dirà sí. La resta són percentatges del no i dels indecisos ara com ara poc significatius. Tot això en una consulta electoral en què es detecten poques garanties democràtiques de campanya, votació i escrutini. Els mitjans de comunicació oficials, i sobretot la premsa i la televisió, tornen a estar controlats per l'aparell comunista; el cens no ha estat renovat amb criteris informàtics, i la llei electoral és tan ambigua i enrevessada

que no aclareix quins són els mecanismes de control en l'acte de la votació i en el recompte.

En referèndum del 17 de març és, doncs, un reflex més del cul-de-sac soviètic. La polarització apassionada entre radicals i demòcrates d'una banda, i conservadors i centristes de l'altra, culmina un procés de passos endavant, de reculades, de reconciliacions i de ruptures.

DELS 500 DIES AL 23-F

L'elecció de Vladimir Ivailo com a vice-secretari general del PCUS en el XXVIII congrés, al juliol passat, va ser el primer símptoma que Gorbtxov deixava entrar els conservadors en els cercles del poder. Aleshores el president soviètic va valorar aquella elecció com un èxit propi. Com una concessió d'importants sectors de l'aparell que estaven disposats a "centrar-se", és a dir, acceptar les reformes democràtiques com un fet irreversible.

Potser aquells dies de l'estiu, després del congrés del PCUS, Gorbtxov s'ho creia allò de la bona disposició dels conservadors. I no seria gens estrany que per aquell excés de confiança, el líder soviètic se sentís amb les mans prou lliures per pactar amb els radicals la reforma econòmica. Gorbtxov i Ieltsin va aparèixer en públic, es van donar la mà i van anunciar la creació d'una comissió que hauria de definir la transició a l'economia de mercat. Va sorgir aleshores el pla dels 500 dies que va elaborar el conseller presidencial Satanilav Xatalin.

Però les pressions de l'anomenat complex militar industrial van fer fracassar l'aprovació dels 500 dies. Era el mes d'octubre, la crisi del Golf enfortia els militars, i començava a estar clar que les pressions conservadores eren prou fortes per pensar que Gorbatxov ja no tenia les mans lliures. I la

dinàmica engegada amb l'elecció de Vladimir Iviakxo, el juliol, van anar guanyant terreny: es va imposar com a vice-president de l'URSS Guenna di Ianàiev, un tecnòcrata d'origen conservador, també amb aparent vocació de "centrar-se". El liberal Vadim Bakatin va ser liberalment ex-

pulsat del Ministeri de l'Interior, i els seus substituïts van ser dos homes durs: Boris Pugo i Boris Gromov, aquest últim ex-comandant en cap a l'Afganistan i vinculat als sectors més conservadors de l'exèrcit. Amb l'argument que calia controlar les màfies i garantir la distribució de l'ajuda

humanitària d'aliments provinent de l'estranger, el KGB va ser investit de poders plens de control fins i tot en l'àmbit econòmic: ara la policia fins i tot pot fiscalitzar la comptabilitat de les empreses.

Havia arribat el mes de desembre i el ministre d'Afers Estrangers, Eduard Xevardnadze va donar la veu d'alerta amb la seva dimissió: la dictadura s'acostava més i més.

No havia passat ni un mes des del dramàtic discurs de Xevardnadze i l'exèrcit va intervenir violentament al Bàltic: primer a Vïlnius i després a Rïga. I les protestes de la premsa pels cops de força van justificar la imposició d'enorme censura i el control de la televisió pels conservadors. Tot aquest procés culminaria el 23 de febrer passat amb la sortida als carrers de Moscou de desenes de milers de persones, molts amb uniforme militar, que donaven suport a les essències del leninisme i malparlarem contra els demòcrates: la campanya pel referèndum havia començat.

EL BLOC DEL NO

L'endemà del 23-F de Moscou, el diumenge 24, l'oposició radical va intentar omplir el centre de la capital però la concentració no va superar els 150.000 o 200.000 manifestants. És el sostre que des de fa un any i mig no aconsegueix superar el bloc radical que encapçala Boris Ieltsin. La causa de la relativa poca capacitat de convocatòria de l'oposició cal buscar-la en la fràgil unitat dels diferents moviments i partits que la integren i en les picabaralles que hi ha hagut entre els seus líders. Ara davant d'un referèndum, tan polaritzat com el del 17 de març el bloc radical intenta fer els màxims esforços unitaris. Si no ho fes no només podria perdre el referèndum: uns resultats per sota el 20 per 100 podria arrabassar a l'oposició la legitimitat políti-

Gorbatxov vol centrar els conservadors.

ARXIU

ca i qui sap si, a la llarga, fins i tot la legalitat.

El pes de la campanya del no en el referèndum —no a l'URSS, no a Gorbatxov, no al PCUS, no a la dictadura...— el portarà Rússia Democràtica. Rússia Democràtica va nàixer com un moviment unitari ara fa un any quan les eleccions parlamentàries i municipals a Rússia al Congrés dels Diputats va aconseguir el 35 per 100 dels escons a l'Ajuntament de Moscou el 60 per 100. Després es va estructurar com a coalició de tots els moviments cívics, dels grups parlamentaris i dels partits polítics. La direcció de Rússia Democràtica està controlada pràcticament per tres partits: el Democràtic, de tendència liberal, que dirigeix l'ex-comunista Nikolai Tràvkin i el campió d'escacs Kasparov; el Socialdemòcrata, reconegut per la Internacional Socialista; i el Republicà, hereu de la plataforma Democràtica del PCUS, la tendència comunista que es va escindir en el XXVIII congrés. El suport parlamentari de Rússia Democràtica el fa el Grup Interregional de Diputats, el grup parlamentari fundat per Andrei Sakharov i Boris Ieltsin després de les eleccions de

1989 i que representa un 15 per 100 dels escons al Parlament Soviètic. Als barris i en els ambients laborals i culturals actuen com a mobilitzadors de Rússia Democràtica organitzacions com el front Popular de Moscou i de Rússia, la societat Memorial, els clubs Perestroika democràtica i Tribuna de Moscou.

Fora de la coalició, però sense cap remei més que haver de col·laborar-hi, faran campanya pel no les anomenades Unions d'Electors, el sector més radical de l'opció amb representació parlamentària. Els seus líders són els diputats Telman Gdlian i Nikolai Ivanov, dos fiscals famosos per haver denunciat mafiosos i dirigents corruptes.

Però els autèntics líders de la campanya del no són Borís Ieltsin, Gavril Popev, l'alcalde de Moscou, el vice-alcalde Serguei Stankievitx i l'alcalde de Leningrad Anatoli Sobtchak. Tots quatre són l'ànima de Rússia Democràtica, no pertanyen a cap dels partits polítics i se situen dins la coalició en una posició de "per damunt del bé i del mal".

L'ALIANÇA DEL SÍ

Tenint en compte que el re-

ferèndum, formalment, està plantejat per reformar i ratificar la unitat soviètica sota l'hegemonia russa sembla prou clar que el sí està assegurat per part dels moviments nacionalistes filofeixistes com Rússia Patriòtica i Pamiat. Curiosament els membres d'aquests grups no van tenir cap escrúpol de fer coalició amb sectors estalinistes recalcitrants com el Front Unit dels Treballadors en les eleccions parlamentàries russes i municipals de fa un any.

Per al Congrés rus es van presentar units sota el nom de Forces Nacionals Patriòtiques i per l'Ajuntament de Moscou van arribar a constituir un grup de regidors anomenat Patri, que té el 10 per 100 dels escons del consistori.

Però no caldria dir que a favor del sí es mobilitzarà tot l'aparell i organitzacions del PCUS. Amb tot, caldria distingir entre la intenció d'uns sectors i d'altres a l'hora de fer campanya pel sí. El sí del Partit Comunista de Rússia i del seu líder Ivan Palaixkov és un sí totalment involucionista, un sí a la dictadura, per la tornada a l'ortodòxia leninista. En canvi el sí, per

exemple, de Vladimir Kriutxkov cap del KGB o del primer ministre Valentin Pavlov és un sí a la transició controlada i normalitzada. El sí dels tecnòcrates comunistes amb vocació de nova classe dirigent, de nous empresaris als quals els molesta tant l'*intrusisme* de la màfia dels mercats com el monolitisme dels buròcrates; els estorba igualment la intransigència dels ortodoxos i el radicalisme dels demòcrates i dels nacionalistes de la perifèria. Són ells els que donen suport i, ahora, pressionen Gorbatxov. I Gorbatxov ho ha anunciat clarament: vol aprofitar el referèndum per plebiscitar la seva presidència i per crear un "bloc centrista" que sigui com un eix per a un PCUS més renovat i que, democràticament, pugui guanyar les eleccions legislatives lliures de 1994. Gorbatxov intenta, un cop més, "centrar" els conservadors, civilitzar-los. Ressuscitar el "centre" polític que gairebé mai no ha existit perquè sempre ha estat com voler vendre aigua en un cistell. Gorbatxov no vol ser dictador, però la democràcia que tant havia desitjat se li està quedant a les mans.

Llibert Ferri